

Uppdaterad 5 dec 2008 00:50

"Ta bort momsen helt på inköp av nya bilar"

Konjunkturpolitiske experten Bengt Assarsson manar till ytterligare åtgärder och menar att Riksbankens räntesänkning är otillräcklig: Reporäntan måste halveras till en procent. Att avskaffa momsen på inköp av nya bilar är överlägset en generell sänkning av momsen. Statsfinansiellt motsvarar avskaffad nybils moms en generell momssänkning med en enda procentenhet. Det säger sig självt att en 20 gånger så stor prissänkning på den del av konsumtionen som är mest pris- och räntekänslig kommer att ge större effekter på produktion och sysselsättning. För att ge ytterligare effekt bör åtgärden kompletteras med en rejäl skrotningspremie för gamla bilar. Dessutom bör Riksbanken sänka reporäntan med ytterligare minst 1 procent, det vill säga halvera dagens nya räntenivå. Då kommer ekonomins återhämtning att ta fart ordentligt. Det skriver Bengt Assarsson, docent i nationalekonomi och i femton år konjunkturanalytiker vid finansdepartementet och Riksbanken.

TORSDAGENS KRAFTIGA SÄNKNING av reporäntan är mycket välkommen men troligen inte tillräcklig. Räntesänkningen angriper roten till det onda eftersom krisen började på de finansiella marknaderna och de är känsliga för ränteförändringar. Aktie- och fastighetspriser kommer att påverkas positivt av räntesänkningen och i sin tur stimulera hushållens konsumtion och företagets investeringar.

Farhågorna för att Riksbankens sänkning av reporäntan (framförda av bland andra direktionsledamoten Lars Nyberg 28/11) inte ska slå igenom i marknadsräntorna är överdrivna. Om en räntesänkning med en procentenhet tidigare endast påverkat marknadsräntorna med en halv procentenhet därför att bankerna ökat sina marginaler med en halv procentenhet så betyder det givetvis inte att samma förhållande gäller även framöver. I stället är det troligt att Riksbankens senaste räntesänkning får normalt, det vill säga fullt genomslag i marknadsräntorna, eftersom bankernas marginaler redan är anpassade till den rådande finansiella situationen.

Enligt mina beräkningar är torsdagens räntesänkning inte tillräcklig. En ytterligare sänkning till högst 1 procent (halvering av räntenivån) kommer att behövas inom ett halvår. Då kommer ekonomins återhämtning att ta fart ordentligt andra halvåret 2009.

Man kan ifrågasätta Riksbankens syn på utvecklingen på bostadsmarknaden sådan den redovisas i den senaste Stabilitetsrapporten 26/11. Här lutar man sig mot hur prisutvecklingen på bostäder redovisas i den officiella statistiken. Den är dock starkt fördröjd och inget att lita på för närvarande. Bedömningen "att huspriserna kan komma att falla med åtminstone fem procent" får väl ses som att sticka huvudet i sanden. Här hade man kanske hoppats att Riksbanken skulle vågat vara mindre konventionell och till exempel gjort intervjuer med ett urval av landets mäklare. Anekdotiska uppgifter från mäklare antyder att prisfallet på bostäder är betydligt större än vad Riksbanken tror.

Ungefär samtidigt med Stabilitetsrapporten publicerade statliga BKN (Statens bostadskreditnämnd) en analys av den svenska bostadsmarknaden med slutsatsen att bostadspriserna väntas falla med cirka 20 procent, det vill säga att de är 20 procent övervärderade. Det är en förtjänstfull analys även om den alltför lite betonar den politiska osäkerhet (skattereglerna) som präglat och präglar den svenska

bostadsmarknaden. Det är bestickande att två statliga myndigheter kommer fram till så diametralt olika resultat. Prisutvecklingen på bostadsmarknaden får framöver stor betydelse för den realekonomiska utvecklingen.

DET ÄR NOG INGEN TVEKAN om att effekterna av finanspolitiska åtgärder är svårare att förutsäga och att det här finns en brokig flora att välja bland. Ett vanligt förslag är att tillfälligt sänka momsen (se till exempel Lars Calmfors på DN Debatt 25/11) vilket man gjort i Storbritannien (med 2,5 procentenheter). Det är ett dåligt alternativ. Anledningen är att det är en dyr åtgärd som ökar statens budgetunderskott utan att ge några rejäla effekter. En tillfällig momssänkning gjordes i Sverige 1974 och jag undersökte effekterna (Ekonomisk Debatt nr 7.1993). Momsen sänktes med 3 procentenheter den 1 april och höjdes åter den 15 september. Förändringarna annonserades i förväg. Därmed kunde konsumenterna passa på att handla lite mer under den tid momsen var låg. Så skedde också, men det var bara konsumtionen av varaktiga varor som ökade, resten påverkades i stort sett inte alls. Dessutom motsvarades den ökade konsumtionen av en minskad konsumtion i början och slutet av år 1974, så att konsumtionen under helåret inte ökade alls. Eftersom förändringarna var så pass tillfälliga och förväntade kom framför allt arbetstiden, inte sysselsättningen, att tillfälligt öka.

Ett mycket bättre förslag är att koncentrera insatserna dit där effekterna blir som störst. I det här fallet gäller det att ändra skatterna på de varaktiga varorna, av praktiska skäl koncentrerat till inköpen av bilar. För att vända den mycket negativa utveckling som kan väntas under 2009 borde man ta bort momsen helt på inköp av nya bilar och komplettera med en rejäl skrotningspremie för gamla bilar. Detta bör göras så snabbt som möjligt och behållas under cirka två år. Om EU:s momsregler sätter käppar i hjulet kan man i stället införa en premie vid inköp av ny bil som motsvarar momsen.

Bilinköpen är mycket mer känsliga för förändringar i tillgångspriser och mycket mer priskänsliga än övriga konsumtionsutgifter. Förändringar i aktie- och fastighetspriser får cirka fem gånger så stor effekt på bilinköpen som övriga konsumtionsutgifter. Priskänsligheten är tre till fyra gånger större än för till exempel livsmedel. Det är därför inte på något sätt förvånande att vi nu ser en kraftig nedgång med minskad sysselsättning i bilindustrin och dess underleverantörer och att de föreslagna åtgärderna kan vända utvecklingen här.

Mitt förslag är överlägset en generell sänkning av momsen. Det ger mycket större effekter till en mycket lägre kostnad. Statsfinansiellt motsvarar mitt förslag en generell momssänkning med en enda procentenhet. Det säger sig självt att en 20 gånger så stor prissänkning på den del av konsumtionen som är mest pris- och ränte-känslig kommer att ge större effekter på produktion och sysselsättning. Statsfinansiellt kostar mitt förslag 7-8 miljarder kronor för 2009 och bör kompletteras med ytterligare åtgärder. Effekterna förstärks av Riksbankens räntesänkningar.

BENGT ASSARSSON

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.